

Razstave

Listine imenovanj ljubljanskih škofov

V času, ko je bil izpraznjen sedež ljubljanske škofije in je potekal postopek za imenovanje 34. rednega ljubljanskega škofa oz. šestega nadškofa in petega metropolita, je bila v prostoru Galerije Družina razstava z naslovom Listine imenovanj ljubljanskih škofov. Razstava je bila na ogled od 18. maja do 8. junija 2004; pripravil jo je Jure Volčjak, odprl pa apostolski nuncij v Republiki Sloveniji msgr. Santos Abril y Castelló, torej oseba, ki je odgovorna za poizvedovalni postopek o bodočem škofu in ki na podlagi tega apostolskemu sedežu predlaga imena kandidatov.

Od ustanovitve ljubljanske škofije leta 1461 je ljubljanske škofe imenoval cesar. Cesar Friderik III., ki je za prvega ljubljanskega škofa imenoval Žigo Lamberga, papež Pij II. pa ga je potrdil 6. junija 1463, je sebi in svojim naslednikom pridržal pravico do imenovanja ljubljanskih škofov, papež pa jih je nato le

potrdil, vendar do potrditve škof ni mogel prevzeti svojih dušnopastirskih dolžnosti. Med obema imenovanjema oz. od cesarjevega imenovanja do papeževe potrditve pa je včasih minila kar dolga doba; cesar Ferdinand I. je tako škofa Petra Seebacha imenoval spomladi 1558, papež Pavel IV. pa ga je potrdil šele 2. oktobra 1560. Cesar je imel pravico imenovati škofe vse do propada monarhije 1918, tako je bil prvi redni škof, ki ga je imenoval neposredno papež, šele 29. redni škof ljubljanske škofije Gregorij Rožman.

Na razstavi je bilo na ogled 38 primerov listin, večina izmed njih pa se je nanašala na imenovanja rednih škofov. Predstavljenih je bilo enajst različnih tipov listin: od cesarskega in papeževega imenovanja, prisege, do obvestila ljubljanskemu stolnemu kapitlju, škofu, duhovščini, vazalu, metropolitu, ljudstvu ... Poleg tega smo lahko videli primerke listin imenovanj ljubljanskih pomožnih škofov – do sedaj jih je bilo dvanajst – ter listini o povzdignitvi ljubljanske škofije

Listina 1787 marec 8., Rim, s katero je papež Pij VI. povzdignil ljubljansko škofijo v nadškofijo.

v nadškofijo in metropolijo. Razstavo so popestrili še portreti škofov 20. stoletja ter dragoceni listini o podelitvi grba, in sicer iz leta 1576, ko je nadvojvoda Karl povzdignil takratnega ljubljanskega stolnega dekana in kasnejšega škofa Baltazarja Radliča v plemiški stan in mu podelil grb, ter iz leta 1898, ko je Franc grof Thurn, predsednik vlade avstro-ogrske monarhije in vodja cesarsko-kraljevega notranjega ministrstva, podelil škofovski grb Antonu Bonaventuri Jegliču.

Razstava je bila prvotno načrtovana kot predstavitev bogate zbirke listin Nadškofijskega arhiva v Ljubljani, ker pa je avtor razstave Jure Volčjak med pripravo zamenjal službo in odšel na delovno mesto v Arhiv Republike Slovenije, sta obe instituciji združili moči in pripravili skupno razstavo, saj namreč obe hranita listine imenovani ljubljanskih škofov. Načrtovano je bilo, da bi bile na razstavi na ogled tudi skice grbov ljubljanskih škofov akademskega kiparja Petra Malija, vendar je avtor tik pred razstavo sodelovanje odpovedal. Skice grbov so bile osnova za izdelavo plastik, ki od začetka leta 2004 krasijo stopnišče iz prvega v drugo nadstropje škofijske palače v Ljubljani.

Ob razstavi je izšel tudi bogat katalog. Pripravil ga je Jure Volčjak, izdal pa Arhiv Republike Slovenije. Katalog z naslovom Listine imenovani ljubljanskih škofov nam na 68 straneh podaja kratke življenjepise rezidencialnih (nad)škofov s fotografijami grbov, ki so v škofijski palači, življenjepise pomožnih škofov, dvanajst fotografij listin z registri in katalog razstave.

Dobro obiskano odprtje razstave sta obiskala tudi oba pomožna ljubljanska škofa, katerih listini o imenovanju sta bili tudi razstavljeni, in sicer msgr. Andrej Glavan, ki ga je papež Janez Pavel II. na to mesto imenoval 13. maja 2000, ter msgr. Alojzij Uran, ki je bil imenovan 16. decembra 1992. In prav navzočnost msgr. Urana je razstavi dala še dodatno vrednost, saj je 25. oktobra 2004 prav on postal tisti 34., ki smo ga takrat pričakovali in o njem na dolgo in široko razpravljali. Pa naj še kdo reče, da arhivsko delo ni vizionarsko.

Blaž Otrin

Artur Lokar, ajdovski notar 1904–1926

Sto let potem, ko je notar Artur Lokar v Ajdovščini odprl svojo notarsko pisarno, se je Pokrajinski arhiv v Novi Gorici njegovega delovanja spomnil z razstavo, ki jo je pripravila arhivska svetovalka Lilijana Vidrih Lavrenčič. S tem je bil vizualno dopolnjen članek "V dokaz temu moj podpis in pečat" s podnaslovom "Notar Artur Lokar in njegovo službovanje v Ajdovščini od leta 1904 do 1926", ki ga je avtorica objavila leta 2002 v zborniku, posvečenem 30. obletnici ustanovitve Pokrajinskega arhiva v Novi Gorici.

Artur Lokar je bil rojen 12. junija 1865 v Ajdovščini in tam je 15. junija 1926 tudi umrl. Po šolanju v

domačem kraju ter nato v Gorici in Trstu je visokošolske študije leta 1890 končal v Gradcu. Kot notarski kandidat je do konca leta 1897 služboval v Komnu, nato pa še slabo leto v Ajdovščini. Leta 1898 je bil imenovan za notarja v Kanalu. Tu je ostal do konca leta 1903. Enajstega januarja 1904 je začel opravljati notarsko službo v Ajdovščini. Lokar je bil šibkega zdravja, zato so njegovo delo pogosto opravljali notarski substituti. Kljub svoji bolehnosti pa je bil zelo dejaven na narodnem in kulturnem področju v Ajdovščini, zato je bil med prvo svetovno vojno konfiniran na Štajersko, po vojni pa so ga pregnale in celo zaprle tudi italijanske oblasti. Med domačini je bil zelo priljubljen, saj je bil mirne in plemenite narave ter velik humorist. Njegov pogreb je bil pravi narodni shod. Ob 50. obletnici smrti so mu v mestnem parku v Ajdovščini odkrili doprni kip, delo njegovega rojaka Vena Pilona.

Lokarjev notarski arhiv – zanj skrbi Pokrajinski arhiv v Novi Gorici – je v celoti ohranjen. Prvi del predstavlja njegovo šestletno delovanje v Kanalu, drugi del pa notarske spise iz ajdovskega obdobja. V Ajdovščini je deloval dobrih dvaindvajset let in pri tem sestavil skoraj enajst tisoč spisov. Njegova zapuščina ni le zakladnica najrazličnejših pogodb, dogovorov in izjav, ki so nastali v tedanjem ajdovskem sodnem okraju, ampak tudi bogat vir informacij o ljudeh in načinu življenja v prvem četrtletju 19. stoletja na tem območju.

Razstava je bila med 12. januarjem in 1. marcem 2004 na ogled v Lavričevi knjižnici v Ajdovščini. Obsegala je trinajst panojev z 79 reprodukcijami arhivskih dokumentov, časopisnih virov, razglednic Ajdovščine in Šturij ter fotografijami. Na prvih dveh je bil predstavljen Lokar kot osebnost, ki si je prizadevala za kulturno in gospodarsko rast Ajdovščine. Zavzemal se je za vidnejšo vlogo Slovencev na političnem prizorišču ob zatona habsburške Avstrije oziroma vzponu fašizma v Julijski krajini. Sledila sta prikaz notarskega poslovanja v avstrijskem in italijanskem obdobju ter pregled vidnejših Lokarjevih uslužbencev in namestnikov, ki so ga nadomeščali med njegovo odsotnostjo.

Drugi del razstave je bil posvečen ljudem, ki so prihajali k notarju, ter njihovem socialnemu izvoru, poklicu in vlogi v javnem življenju. Nekaj izbranih dokumentov je opozarjalo na družinske razmere, ki so se urejale z ženitnimi, izročilnimi in dednimi pogodbami. Te pogodbe so še posebej zanimive, kadar vsebujejo popise hišne opreme.

Zadnja dva panoja sta bila namenjena zadevam skupnega pomena, med drugim vipavski železnici, elektrarnam, ajdovski industriji, razdeljevanju skupnih zemljišč in volitvam.

V štirih vitrinah je bilo na ogled štirinajstih originalnih dokumentov, ki so nas popeljali v Lokarjev notarski arhiv. Izbrani so bili najznačilnejši notarski spisi z notarjevimi žigi in podpisi v dveh različnih državnih okvirih.

Razstavo so popestrili še trije eksponati: grafična upodobitev Lokarja, ki jo je ustvaril Veno Pilon, in